

словаў са значнасьцю — як тая фігура ўплыву сярод людзей. А паколькі за савецкім часам уся ўвага аддавалася не значэньню прамоўленага і зробленага, а менавіта значнасьці, дык цяляфанавае слова „*комплекс*“ надзвычай прыйшлося да рота.

Сьвінарнікі ператварыліся ў *сьвінакомплексы*, захаваны — у *комплекс мэрпрыемстваў*, сталі *комплекснымі* лячэньне і абеды. Мы аглядалі *мэмарыяльныя комплексы*, а пасья кіраваліся да *комплексаў спартовых*. Нават зьявоненыя пачалі адчуваць *комплекс віны*. Гэтак моўная сынтэтыка паступова змяншала наш слоўнікавы запас да дзясятку штапаў, у якіх каралём выступаў *комплекс*. Тады і загаварылі пра *комплекс непаўнавартасьці*, які пазней назавуць *комплексам саўка*...

Комплекс служыў ілжывай прапагандзе і самападпану. У звычайнай мове гэтае слова — штучнае, неспраўднае. І ўжываньне ягонае доўжыцца датуль, дакуль мы ахвочыя падманваць сябе ды іншых. А пасья... На такі выпадак у беларускай мове ёсьць устойлівы выраз: пазбавіцца *комплексаў*.

Краіна

Сяргей Шупа

Наша *краіна*. Наш край. Наша старонка. Наша зямля. *Краю мой родны, як выкляты Богам. Забраны край*.

Крывія. Крыўя. Зямля пад белымі крыламі. Бацькаўшчына.

Літва. Вялікалітва. Вялікае Княства Літоўскае, Рускае й Жамойцкае. Рэч Паспалітая.

Беларусь. Белая Русь. Куток цемнаты. Северо-Западный Край. Заходняя Русь. Сінявокая. Шматпакутная. Партызанская. Бандыцкая. Балота.

Заходнія губэрні. Усходнія крэсы. ССРБ. ЛітБел. БССР. Радзіма. СССР. РБ. СНД.

Беларуская Народная Рэспубліка. Маладая Беларусь. БНР.

Краіна Мараў. Краіна ў кратах. Наша Краіна.

Крама

Сяргук Сокалаў-Воюш

Крама — слова, якое этымалёгічныя слоўнікі вызначаюць як пазычаньне з польскай мовы і падаюць дату першай пісьмовай згадкі гэтага слова ў беларускіх крыніцах — 1582 год.

Паводле тлумачальных слоўнікаў, *крама* — невялікая гандлёвая кропка. Але напрыканцы XX стагодзьдзя *крамай* пачалі называць ня толькі невялікія, але й досыць прыстойныя гандлёвыя будынкі. Такого падыходу вымагала сама мова, бо калі *крама* — невялікая ўстанова, тады што ж такое *крамка*? Што да маленькіх гандлёвых кропак, дык яны пачалі называцца *крамкамі* або вернутымі ў мову *яткамі* і новапрыдуманымі *шапікамі*.

Крама, крамка, крамачка, крамар, крамнік, крамнічыха, крамніца, крамны, крамае. Няма тае крамкі, каб прадаваліся мамкі.

Яшчэ адно значэньне слова *крама* — куплёная, несамаробная тканіна.

Яшчэ адно значэнне слова хаваецца ў словазлучэнні „вясковая крама“. Яна — адна з дамінантаў сельскага жыцця. Празь ейны гарэлачны адзел пралягаюць шляхі ў клуб, у сельсавет, да брыгадзіра, а то й да самога старшыні. Для *крамы* чакаюць прывозу тавараў і абмяркоўваюць усё — ад сьветнай палітыкі да маральнага аблічча аднавяскоўцаў.

Крама — месца нараджэння савецкіх выказаў: ушла на базу, піва нет, прыём тавараў, пераўчот, па кілаграму ў адны рукі, отпуск па талонам. Хаця гэта ўжо й ня *крама*, а *магазын*.

Красоўкі

Сяржук Сокалаў-Воюш

Паводле народнай этымалёгіі слова *красоўкі* паходзіць ад краснага — прыгожага. Насамрэч назва *красоўкі* абавязаная сваім паходжаньнем *кросу* — спартоваму бегу ці гонцы па перасечанай мясцовасьці зь пераадоленьнем перашкодаў.

Красоўкі прыйшлі ў жыццё беларусаў на зьмену кедам недзе на пачатку 80-х. Як і кожная добрая рэч, у савецкія часы *красоўкі* адразу сталі дэфіцытам. Колькі *красаў* прабегла моладзь у пошуках гэтага тавару, колькі стаптала старых *красовак*, каб набыць новыя! Дэфіцытнасьць *красовак* падвысіла іхны статус, і шчаслівы ўладальнік абутку нават у страшным сьне ня мог сабе ўявіць, што гэтыя зручныя чаравікі трэба ўжываць на перасечанай мясцовасьці. У *красоўках* ішлі на дыскатэкі і ў рэстараны, у *красоўках* бралі шлюб, прыходзілі ў габінэты да высокага начальства, карцей — у *красоўках* жылі. *Красоўкі* сталіся паказчыкам заможнасьці: „У цябе *красачы* якой фірмы?“

Прывід свабоднага рынку ў Беларусі прынёс у прыватныя гандлёвыя кропкі процьму *красовак*. Цяпер дэфіцытам сталіся грошы, за якія гэтыя *красоўкі* можна набыць. Яны прыгожыя, трывалыя і зручныя. Шкада толькі, што ў адных *красоўках* цывілізаванага сьвету не дагоніш. Тут трэба і *красоўкі*, і да *красовак*.

Краты

Аляксандар Лукашук

Краты — гіерогліф свабоды.

Прасьцейшы за *краты* толькі крыж. Ён зашыфраваны ў *кратах*, ці наадварот — *краты* зашыфраваныя ў крыжы.

Краты — адна з геніяльных вынаходак чалавецтва. Прырода ня ведае *кратаў*, як ня ведае кола. Гэта плён чыста чалавечага розуму. Разумнае жыццё на іншых плянэтах, напэўна, таксама немагчымае бяз *кратаў* — лёгкай і эканомнай канструкцыі, якая надзейна перакрывае прастору, ня дзелячы яе намёртва, як гэта робіць, напрыклад, сьцяна.

У *кратах* ёсьць намёк на свабоду — так барханы пустыні нагадваюць марскія хвалі.

Краты ўражваюць ляканічнасьцю і выразнасьцю знаку: складзіце дзьве пары пальцаў наўскрыж — і ў Беларусі ў любым з 99 мінулых гадоў стагодзь-